ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

УДК 330.341.1

Володимир Савченко, Олена Козлянченко

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Владимир Савченко, Елена Козлянченко

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО МАШИНОСТРОЕНИЯ В УКРАИНЕ

Volodymyr Savchenko, Olena Kozlyanchenko

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL MACHINE BUILDING IN UKRAINE

Визначено сутність понять «інноваційний розвиток» та «інновації». Розглянуто проблеми забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування. Виявлено, що в межах машинобудівного ринку існують певні неузгодженості між попитом та пропозицією на інноваційну, зокрема технологічну, продукцію, внаслідок чого переважна частина продукції сільськогосподарського машинобудування експортується і є незатребуваною на внутрішньому ринку. Водночас споживачі вкладають кошти у придбання імпортного обладнання. Охарактеризовані кризові явища, які спричиняють падіння інноваційної активності, та надані заходи щодо її посилення.

***Ключові слова**: інновації, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, сільськогосподарське машинобудування, нові технології.*

Рис.: 4. Табл.: 2. Бібл.: 14.

Определена сущность понятий «инновационное развитие» и «инновации». Рассмотрено проблемы обеспечения инновационного развития сельскохозяйственного машиностроения. Обнаружено, что в пределах машиностроительного рынка существуют некоторые неурядицы между спросом и предложением на инновационную, в частности высокотехнологическую, продукцию, последствием чего большая часть продукции сельскохозяйственного машиностроения экспортируется и не затребована на внутреннем рынке. В то же время потребители вкладывают средства в приобретение импортного оборудования. Охарактеризованы кризисные явления, которые вызывают падение инновационной активности, предоставлены мероприятия по ее усилению.

***Ключевые слова:** инновации, инновационная деятельность, инновационное развитие, сельскохозяйственное машиностроение, новые технологии.*

Рис.: 4. Табл.: 2. Библ.: 14.

In the article is clarifying the definition «innovative development» and «innovations». Considered the problems of ensuring agricultural machine-building innovational development. Defined that within branch there are some mismatches between demand for innovative production and its offer therefore innovative production of branch is mainly exported, and isn't requested in domestic market. Domestic consumers buy technologies and the equipment abroad. We characterize the crisis that caused the fall of the innovative activity, and provided measures for its strengthening

***Key words:** innovations, innovative activity, innovative development, agricultural machine-building, new technologies.*

Fig.: 4. Tabl.: 2. Bibl.: 14.

JEL Classification: O 00

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації економіки та поглиблення євроінтеграційних процесів в Україні дослідження інноваційного розвитку галузі сільськогосподарського машинобудування є актуальним, оскільки воно забезпечує матеріально-технічні потреби агропромислового комплексу. В ситуації нестабільності спостерігаються спад виробництва, низький рівень впровадження інновацій, незацікавленість з боку держави та інвесторів, нерозвиненість інфраструктури, малі обсяги програм підтримки машинобудування для АПК щодо впровадження інновацій, низький попит з боку споживачів, застаріле обладнання, слабкий рівень ініціативності та впровадження інновацій через брак коштів і недосконалий механізм кредитування.

Сучасний етап розвитку промисловості, зокрема сільськогосподарського машинобудування, характеризується незначними темпами впровадження інноваційних процесів та продуктів. Тому вирішення зазначеної проблеми для досягнення високих темпів економічного зростання вимагає знайти шляхи вдосконалення інноваційного інвестування на мікро- та макрорівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальнотеоретичні засади інноваційного менеджменту й сутності та ролі інновацій в економіці включали у себе праці П. Друкера, Б. Санто, Б. Твісса, Й. Шумпетера, М. Хучека. Питання інноваційного роз-

© Савченко В. Ф., Козляченко О. М., 2016

витку сільськогосподарського машинобудування досліджували такі вітчизняні науковці: О. Амоша, Ю. Бажал, М. Долішній, С. Ілляшенко, В. Кардаш, О. Лапко, О. Устенко.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання, що досліджується, характеризується недостатньо комплексним науковим опрацюванням. Напрацювання не мають системного характеру, а розглядають лише окремі аспекти розвитку машинобудування для АПК, не акцентуючи увагу на інноваційному забезпеченні. Вирішення цього питання потребує комплексного підходу, який повинен ґрунтуватись на аналізі особливостей та кризових тенденцій у розвитку сільськогосподарського машинобудування.

Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану інноваційної активності підприємств сільськогосподарського машинобудування України та визначенні перспектив розвитку у цьому спрямуванні з метою підвищення конкурентоспроможності галузі.

Виклад основного матеріалу. Інноваційний розвиток сільськогосподарського машинобудування забезпечений такими нормативно-правовими актами, як: Закони України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. №40-IV, «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 р. №433-IV (зі змінами та доповненнями); Постанова Верховної Ради України «Про концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» від 13.07.1999 року № 916-XIV.

Інновації є одним із найважливіших чинників забезпечення стабільності функціонування, економічного розвитку та формування конкурентоспроможності галузі сільськогосподарського машинобудування.

Досліджуючи питання інноваційного розвитку, перш за все необхідно з'ясувати суть та зміст цього поняття. За визначенням Л. Малюти [1, с. 154], інноваційний розвиток – це конструктивна творча динаміка, що забезпечує створення і реалізацію інновацій. Деякі дослідники розглядають інноваційний розвиток у сукупності з наукою, інші вважають, що цей етап слід рахувати як післянаукова діяльність, коли використовується вже готовий інноваційний продукт [2; 3; 4; 5; 6; 7].

З метою дослідження поняття «інноваційний розвиток» вважаємо за потрібне визначити змістовну сутність поняття «інновації». Це поняття достатньо висвітлено в науковій літературі й існує багато підходів до його трактування (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття «інновації»

Автори	**Інновації – це**
П. Друкер [2]	Особливий інструмент, який дозволяє підприємцю використовувати зміни та перетворювати їх у нові можливості для відкриття нового бізнесу або надання нової послуги
Б.Санто [3]	Техніко-економічний процес, у ході якого завдяки впровадженню ідей і відкриттів створюють досконаліші за якісними характеристиками товари, технології, що приносять прибуток
Б.Твісс [4]	Процес від зародження винаходу до його комерціалізації, що поєднує в єдине ціле науку, техніку, економіку та управління
М.Хучек [5]	Процес змін у техніці, технології, організації виробництва (функціональні інновації); виникненню інновацій сприяють потреби суспільства (атрибутивні інновації); інновації полягають у впровадженні нових засобів чи предметів праці (предметні)

Джерело: узагальнено авторами.

Засновниками теорії інновацій, відповідно до різних наукових думок, вважають українського вченого М. Туган-Барановського та американського економіста Й. Шумпетера. У своїй праці «Промислові кризи в сучасній Англії, їх причини і вплив на народне життя» (1894 р.) М. Туган-Барановський зазначав, що підприємство керує споживанням, що відбувається через нагромадження капіталу та його інвестування в нові технології і підприємства [6]. Як науковий термін, інновація вперше описана у праці Й. Шумпетера «Теорія економічного розвитку» (1912 р.) [7]. Він представляв інновації як стрижень конкуренції нового типу, що є набагато більш дієвим, ніж цінова

конкуренція, розглядав конкуренцію, засновану на відкритті нового товару, нової технології, нового джерела сировини, нового типу організації.

Класифікація інновацій за Й. Шумпетером включає такі різновиди: продуктові інновації, що мають місце у процесі виробництва невідомого споживачам нового продукту; процесні (технологічні) інновації, які застосовуються під час впровадження нового засобу виробництва; сировинні інновації; збутові інновації що виникають при освоєнні нового ринку збуту; організаційні інновації [7, с. 159].

Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність» встановлено, що інновації – це новостворені або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція чи послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного та іншого характеру, що істотно покращують структуру та якість виробництва або соціальної сфери [8].

Серед причин, що стримують розвиток інноваційних процесів у сільськогосподарському машинобудуванні, виділимо такі:

– відсутність фінансування інноваційних програм державою;

– недостатність обігових коштів у підприємств для впровадження інноваційної продукції;

– недосконалість чинного законодавства стосовно інноваційних структур;

– відсутність технопарків машинобудування загальнодержавного та регіонального значення;

– на державному рівні недостатньо чітко визначені пріоритетні напрямки розвитку промисловості України;

– відсутність політики довгострокового пільгового кредитування проектів, які мають стратегічне значення.

На сьогодні стан галузі сільськогосподарського машинобудування України експертами оцінюється як дуже критичний. Зокрема, протягом останніх років у країні суттєво знизилися обсяги виробництва та реалізації сільгосптехніки, скоротилися кількість підприємств сільгоспмашинобудування та обсяги ринків збуту, зменшилася наявність основних видів техніки у сільськогосподарських підприємствах та фермерських господарствах. Актуальними залишаються проблеми відсутності державної підтримки галузі, високий рівень енергоємності виробництва, нерозвиненість інфраструктури внутрішнього ринку та втрата зовнішніх ринків збуту.

Як показує світовий досвід, одними із найважливіших заходів, які здатні реанімувати галузь сільськогосподарського машинобудування, є активізація інноваційної діяльності, що дозволяє підвищити технічний рівень виробництва, суттєво знизити матеріало- та енергомісткість виробничих процесів, збільшити обсяги сільгосптехніки, оновити асортимент продукції, підвищити її конкурентоспроможність, розширити внутрішні та зовнішні ринки збуту.

Активізувавши інноваційну діяльність, підприємства зможуть подолати багато негативних явищ, що існують у галузі та пов’язані зі старінням основних виробничих фондів, відсталими технологіями, неефективною структурою і низькою рентабельністю.

Основними цілями та напрямками інноваційного розвитку галузі сільськогосподарського машинобудування є:

– інноваційне спрямування матеріально-технічного і стратегічного розвитку галузі;

– підвищення конкурентоспроможності продукції через залучення наукоємних технологій та знань;

– нарощування інвестиційних потоків.

О. В. Селезньова зазначає: «Визначальними умовами недосконалої діяльності машинобудування для АПК є брак комплектуючих і те, що виробничі потужності не ви-

користовуються на повну силу, продукція через високі реалізаційні ціни не продається, організаційні структури підприємств майже щорічно потерпають через відсутність злагодженості в роботі окремих підрозділів, покликаних забезпечити стабільність функціонування підприємства, налагодити просування продукції» [9, с. 15].

У сучасних умовах значну частку у виробничому секторі економіки мають підприємства, що займаються виробництвом продукції з низькою науковою місткістю, використовують застарілі технології. Така ситуація спостерігалася ще за радянських часів, але за роки незалежності вона тільки погіршилася. Значно скоротилася кількість підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, а також освоєння нових видів техніки і впровадження технологій. Відсутність зацікавленості та прагнення до інновацій зі сторони підприємств сільськогосподарського машинобудування пояснюється значною мірою нестачею необхідних фінансових ресурсів та механізмів інноваційної мотивації. Власні кошти підприємств дуже обмежені, бюджетні капіталовкладення у виробництво на низькому рівні, інвестиційні можливості банків незначні.

Нині в Україні актуальною залишається проблема забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування. Внаслідок цього вітчизняні споживачі віддають перевагу імпортній сільськогосподарській техніці, що негативно впливає на економіку країни, зокрема суттєво послаблює її виробничий та інноваційний потенціал (рис. 1). Як видно, придбання продукції вітчизняного сільськогосподарського машинобудування за останні роки має тенденцію до падіння: так, у 2011 році його частка становила 65,9 %, у 2014 році – 51,8 %.

Рис. 1. Динаміка придбання сільськогосподарської техніки

Джерело: узагальнено авторами на основі [10;11].

Аналіз динаміки вартості придбаної сільськогосподарської техніки, наведений на рис. 2, показує, що техніка іноземного виробництва становить 81,2 %, що в 4 рази перевищує обсяги витрачання коштів на вітчизняну техніку. Споживачі готові вкладати кошти у придбання більш дорогої техніки іноземного виробництва, яка відрізняється від вітчизняних аналогів певними техніко-економічними характеристиками [13, с. 108].

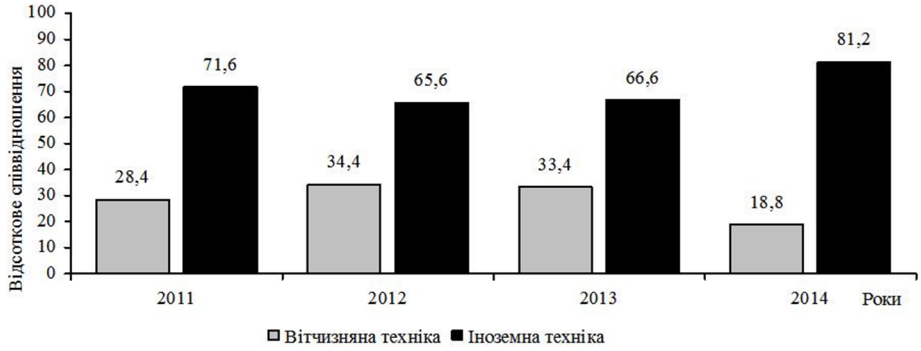

Рис. 2. Відсоток від вартості придбаної сільськогосподарської техніки

Джерело: узагальнено авторами на основі [10;11].

Висока вартість іноземної сільськогосподарської техніки залишається основною перешкодою на шляху завоювання західними виробниками популярності серед вітчизняних сільгоспвиробників. За ціновими характеристиками вітчизняна техніка конкурентоспроможна, за якістю і надійністю значна її частина не гірша від зарубіжних аналогів. Водночас технічний рівень техніки іноземного виробництва підвищується, що потребує інноваційного поступу наших підприємств.

Важливим в оцінюванні рівня інноваційного розвитку машинобудування є аналіз обсягів реалізації інноваційної продукції (табл. 2). Як видно з даних табл. 2, найвищий рівень активності підприємств, спрямований на інноваційну діяльність, спостерігався у 2012 році. За 2014 рік кількість інноваційно активних підприємств значно знизилась. Це свідчить про економічні коливання, кризу, а також пов'язано з розформуванням значної кількості технологічно активних підприємств. Водночас обсяги реалізованої інноваційної продукції зростають значними темпами. Найгірший показник припадає на 2010 рік, але починаючи з 2011 року в машинобудуванні спостерігається позитивна тенденція. Водночас показник навіть кризового 2009 року ще далеко не досягнутий.

Таблиця 2

Динаміка показників інноваційної діяльності машинобудівного комплексу України

Показники	**Роки**					
	2009	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Кількість інноваційно активних підприємств	400	406	417	443	426	397
Кількість підприємств, що впроваджували інновації	354	358	373	389	366	338
Кількість впроваджених нових технологічних процесів	996	1351	1428	1599	1247	692
Кількість підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію	327	323	331	351	317	293
Обсяги реалізованої інноваційної продукції, млн грн	17811,0	9738,3	10780,4	11280,3	13105,2	13367,8
Обсяг експорту інноваційної продукції, млн грн	8169,7	6464,1	8054,2	8434,3	10001,9	8715,3

Джерело: доопрацьовано авторами на основі [13].

Кризові явища спричинили падіння інноваційної активності, що позначилося на показниках, оскільки на тлі інфляції та зниження попиту на багатьох промислових ринках підприємці шукали менш ризикові напрями інвестування, що забезпечували швидке повернення грошей (рис. 3).

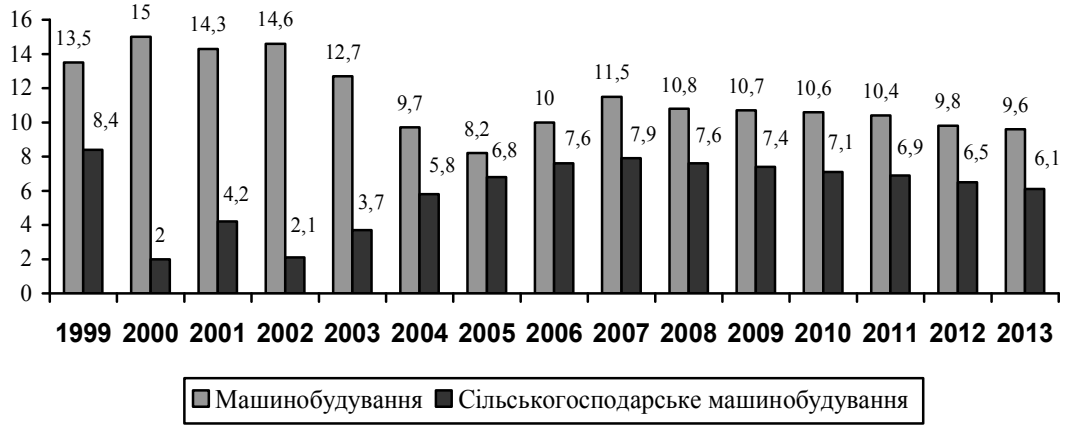

Рис. 3. Динаміка питомої ваги інноваційно-активних підприємств сільськогосподарського машинобудування та машинобудівного комплексу України

Джерело: доопрацьовано авторами на основі [10; 11].

Як свідчать дані рис. 3, питома вага інноваційно активних підприємств знаходиться на досить низькому рівні. Інноваційна діяльність не відповідає вимогам сьогодення. Це пояснюється тим, що більшість підприємств не проводять робіт, спрямованих на освоєння нової продукції та нових технологій. Крім того, продовжується зниження науково-технічного рівня виробництва, що негативно позначається на якості продукції та обсягах реалізації.

Наведені дані свідчать про властиву сільськогосподарському машинобудуванню тенденцію до поступового та повільного інноваційного розвитку, а також про неузгодженість між пропозицією інноваційної продукції та попитом на неї на внутрішньому ринку. Проблемною ситуація залишається й у зовнішній торгівлі: інноваційна складова ще знаходиться на дуже низькому рівні, що не дозволяє працювати із закордонними партнерами. Так, рівень інноваційної активності у США, Німеччині, Японії та Франції становить 70–80 %, частка інноваційно активних підприємств у країнах Європейського Союзу у цілому перевищує показники України в декілька разів [13, с. 471]. Підсумовуючи, інноваційна активність в Україні залишається дуже низькою у порівнянні з іншими країнами (рис. 4).

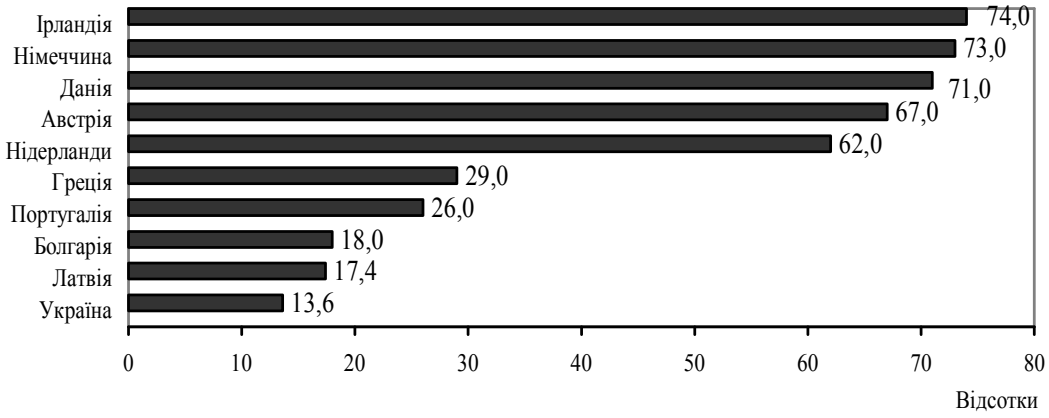

Рис. 4. Питома вага інноваційно-активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств деяких європейських країн за 2014 рік

Джерело: [1, с. 156].

Частка інноваційно активних підприємств становила 13,6 % і є надзвичайно низькою. За критерієм частки підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність, Україна майже в півтора рази відстає від найменш інноваційно активних країн ЄС – Латвії (17,4 %) та Болгарії (18,0 %), та більш ніж у п’ять разів від лідера – Ірландії – (74,0 %) [1, с. 157].

Брак коштів є одним із ключових факторів, що гальмує технологічний рівень машинобудування для АПК. Неспроможність держави надати належну підтримку ініціативним підприємствам щодо інноваційного реформування є причиною старіння технологій у галузі. Технологічні напрацювання, які були накопичені за часів Радянського Союзу, поступово вичерпуються. Тому Україна сприймається світовою спільнотою як сировинна країна, в якій здійснюється складання готових виробів з комплектуючих частин з інших країн. Сьогодні, коли в усіх розвинених країнах спостерігається чітка переорієнтація державної політики на використання наукових знань як головного ресурсу економічного зростання, науково-технічний потенціал України доведений до стану, який призвів до занепаду інноваційного розвитку.

Іншими основними факторами, що перешкоджають активізації інноваційної діяльності сільськогосподарського машинобудування, є [14]:

– техніко-економічні – застарілість матеріально-технічної бази, високий економічний ризик, низький попит на інноваційну продукцію, значні витрати на нововведення, відсутність державної підтримки, високі кредитні ставки;

– організаційно-управлінські – низький рівень маркетингового забезпечення, нестача кваліфікованого персоналу;

– соціально-психологічні та культурні – неготовність до нововведень, відсутність необхідних умов для участі в науковій діяльності, низький рівень інноваційної культури керівників та працівників, відсутність дієвої системи стимулювання інноваційної активності;

– політико-правові – недосконаліть законодавства та нормативно-технічної бази, закриття великої кількості науково-дослідних інститутів та дослідно-конструкторських бюро;

– інформаційно-комунікаційні – брак інформації про нові технології, нерозвиненість інноваційної інфраструктури, відсутність можливостей кооперації з іншими сільгоспмашинобудівними підприємствами.

Для пожвавлення інноваційної діяльності галузі необхідно провести такі заходи:

- створити територіально-інноваційні структури із залученням науково-дослідних інститутів, вищих навчальних закладів та підприємств машинобудування;

- надати довгострокові пільгові кредити підприємствам сільськогосподарського машинобудування для розвитку пріоритетних видів їх діяльності в інноваційному спрямуванні.

Висновки і пропозиції.

1. На сьогодні сільськогосподарське машинобудування має слабкі позиції на ринку інновацій. На інноваційну діяльність галузі вплинула економічна криза, яка призвела до витіснення виробників із цього сегмента ринку, втрати конкурентоспроможності продукції,зменшення кількості інноваційно активних машинобудівних підприємств.

2. Держава повинна приділяти значну увагу поліпшенню ресурсного потенціалу галузі, на вигідних умовах співпрацювати із зарубіжними підприємствами, сприяти розширенню асортименту продукції із нахилом на її якісну складову.

3. Реалізація запропонованих заходів щодо посилення інноваційної діяльності в Україні дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності підприємств галузі, стабілізувати процес оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні та залучені інвестиції, стати конкурентоспроможними на внутрішньому і зовнішньому ринках продукції.

Список використаних джерел

1. *Малюта Л.* Інноваційний розвиток сільськогосподарського машинобудування в контексті ланцюга «держава – освіта і наука – підприємництво» / Л. Малюта // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 3 (28). – С. 153–161.

2. *Друкер П. Ф.* Бизнес и инновации / П. Ф. Друкер ; пер. с англ. и ред. К. С. Головинского. – М.: СПб. : Вильямс, 2007. – 432 с.

3. *Санто Б.* Инновация как средство экономического развития / Б. Санто ; пер. с венг. и ред. Б. В. Сазонова. – М. : Прогресс, 1990. – 295 с.

4. *Твисс Б.* Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс ; пер. с англ. и ред. К. Ф. Пузыря. – М. : Экономика, 1989. – 271 с.

5. *Хучек М.* Инновации на предприятиях и их внедрение / М. Хучек. – М. : Луч, 1992. – 148 с.

6. *Туган-Барановский М. И.* Периодические промышленные кризисы. История английских кризисов. Общая теория кризисов / М. И. Туган-Барановский. – Петроград, 1923. – 384 с.

7. *Шумпетер Й.* Теория экономического развития : пер. с англ. / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 455 с.

8. *Про інноваційну* діяльність : Закон України від 04.07.2002 №40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua.

9. *Селезньова О. В.* Конкурентоспроможність підприємств сільськогосподарського машинобудування: автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / О. В. Селезньова; Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2009. – 20 с.

10. *Міністерство* аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minagro.kiev.ua.

11. *Частка* інноваційно активних підприємств за видами промислової діяльності // Україна у цифрах 2014 : статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http:// www.ukrstat.gov.ua.

12. *Жовновач Р. І.* Інноваційність як умова забезпечення конкурентоспроможності підприємств сільськогосподарського машинобудування / Р. І. Жовновач // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2013. – № 2 (26). – С. 103–113.

13. *Царьова Т. О.* Інноваційний технологічний розвиток машинобудування України / Т. О. Царьова // Економічний вісник Національного технічного університету України. «Київський політехнічний інститут». – 2015. – № 12. – С. 468–476.

14. *Луциків І. В.* Проблеми розвитку та активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування [Електронний ресурс] / І. В. Луциків // X Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Питання сучасної науки і освіти – 2014». – Режим доступу : http://intkonf.org.

References

1. Malyuta, L. (2012). Innovatsiynyi rozvytok silskogospodarskogo mashynobuduvannya v konteksti lancyuga «derzhava – osvita i nauka – pidpryyemnycztvo» [Innovative development of agricultural engineering in the context of the chain «state - education and science – business»]. *Galyczkyj ekonomichnyj visnyk - Galician Economic Journal*, no. 3 (28), pp. 153-161 (in Ukrainian).

2. Druker, P.F. (2007). *Byznes y ynnovacyy [Business and innovation]*. (K.S.Golovinskogo, Trans). Moscow: Vilyams (in Russian).

3. Santo, B. Y. (1990). *Innovatsiya kak sredstvo ekonomyczgeskogo razvitiya [Innovation as a tool for economic]*. (B.V. Sazonova, Trans). Moscow: Progress (in Russian).

4. Tviss, B. (1989). *Upravlenie nauchno-texnicheskimi novovvedeniyamy [Management of scientific and technical innovations]*. (K.F. Pyzyrya, Trans). Moscow: Economika (in Russian).

5. Xuchek, M. (1992). *Innovatsyi na predpriyatiyax i yih vnedrenie [Innovation in enterprises and its implementation]*. Moscow: Lych (in Russian).

6. Tugan-Baranovsky, M.I. (1923). *Periodicheskie promushlennue krizisu. Istoriya anglyjskyh krizisov. Obshhaya teoriya krizisov [The periodic industrial crises . History of the English crises. The general theory of crises]*. Petrograd: (in Russian).

7. Shumpeter, J. (1982). *Teoriya ekonomicheskogo razvitiya [Theory of Economic Developmen]*. Moscow: Progress (in Russian).

8. Zakon Ukrainy «Pro innovatsiinu diialnist» vid 04.07.2002 roku №40-IV [Law of Ukraine on innovative activity from 04.07.2002 №40-IV]. Retrieved from http://zakon.rada.gov.ua.

9.Seleznova,O.V. (2009). Konkurentospromozhnist pidpriemstv silskogospodarskogo mashynobuduvannya [Competitiveness of agricultural machinery]. *Extended abstract of candidate's thesis.* Zaporizhya: Classical Private University (in Ukrainian).

10. Ministerstvo agrarnoyi politiki ta prodovolstva Ukrainu [Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine]. minagro.kiev.ua. Retrieved from http://www.minagro.kiev.ua.

11. Chastka innovatsiino-aktivnuh pidpriemstv za vidamy promislovoy diyalnosti [The share of innovation active enterprises of industrial activity]. *Statustbchny zbirnik «Ukraina u tsyfrax 2014» - Statistical Yearbook «Ukraine in Figures 2014».* Retrieved from http:// www.ukrstat.gov.ua.

12. Zhovnovach, R.I. (2013). Innovatsiynist yak umova zabezpechennya konkurentospromozhnosti pidpriyemstv silskogospodarskogo mashunobuduvannya [Innovation as a condition to ensure the competitiveness of enterprises Agricultural Engineering]. *Problemi teorii ta metodologii buhgalterskogo obliku, kontrolyu i analizu - Theory and methodology of accounting, control and analysis,* no. 2(26), pp. 103-113 (in Ukrainian).

13. Tsarova, T.O. (2015). Innovatsiinyi texnologichnyi rozvitok mashynobuduvannya Ukrainy [Innovative technological development engineering Ukraine]. *Ekonomichnyi visnik Nationalnogo texnichnogo universytetu Ukrainy. «Kiyivskiyi politexnichnyi institut» - Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine. «Kyiv Polytechnic Institute»,* no. 12, pp. 468-476 (in Ukrainian).

14. Lutsikiv, I.V. (2014). Problemy rozvitku ta aktivizaciyi innovacijnoyi diyalnosti pidpriyemstv silskogospodarskogo mashunobuduvannya [Problems of development and activation of innovation activity agricultural machinery]. Proceedings from: *X Mizhnarodna naukovo-praktychna Internet-konferentsiya «Pytannya suchasnoyi nauky i osvity 2014» – The tenth International Scientific and Practical Internet-conference «Problems of modern science and education 2014».* Retrieved from http://intkonf.org.

Савченко Володимир Федорович – доктор екон. наук, професор, заслужений економіст України, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).
Савченко Владимир Федорович – доктор экон. наук, профессор, заслуженный экономист Украины, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14027, Украина).
Savchenko Volodymyr – Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).

Козлянченко Олена Михайлівна – здобувач кафедри економічної теорії, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).
Козлянченко Елена Михайловна – соискатель кафедры экономической теории, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14027, Украина).
Kozlianchenko Olena – candidate of Economic Theory, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).
E-mail: alenka-0785@mail.ru